

Една едва започнала война

1960

Най-мъдрата жена, която срещнах по време на това пътуване – Раджкумари Амрит Каур, дъщеря на раджата на Капуртхала, шестнайсет години секретарка на Махатма Ганди и пет години затворничка в един от затворите на Делхи, веднъж ми каза, че всички жени по света са еднакви, независимо от расата, климата или религията, тъй като природата на човека е една и съща, а светът все повече се превръща в еднакъв за всички: безцветен и неспособен да ни изненадва. За последното Раджкумари имаше право. В джунглата на Негри Сембилан се придвижват с велосипеди и шевните машини са с педали, в харемите на Йемен говорят по телефона, до статуите на Буда строят небостъргачи и фабрики за пепси-кола, между китайските джонки в Шао Кей Уан си подсвиркват песните на един италианец, наречен Модуньо, и почти навсякъде жените се стремят да имитират нашите грозни европейски дрехи, глупавите ни обувки на висок ток, абсурдното ни съперничество с мъжете – заради него стават полицаи или министри и се забавляват да стрелят с базука. И все пак, колкото и дрехи с френска кройка да се продават в магазините на Токио, каквито и феминистки теории да бъдат скандирани на митингите в Бомбай, колкото и военни училища в Пекин или Анкара да отворят вратите си за тях, не е вярно, че всички жени по света са еднакви.

По време на това пътуване видях всякакви жени. Срещнах се с лишени от власт съпруги на махараджи, притежаващи и днес купища смарагди, заключени в кутии от слонова кост, които никога социална реформа не би успяла да им отнеме, но видях и момичета от Хонг Конг, продаващи тялото и очарованието си на зажаднелите за екзотика европейци срещу десет долара. Видях жизнерадостни жени от оцелял малайски матриархат: общност, отдаваща на мъжете значение не по-голямо от зрънце ориз, но също така и мюсюлманки, чийто живот струва по-малко от онзи на крава или камила. Видях жени, пилотиращи реактивни само-

Корените на омразата

лети в небето над Ескишехир, както и гейши в Киото, научаващи се още дванайсетгодишни да доставят удоволствие на богаташите в чайните. Видях принцеси в кимоно, дъщери на император, потомък на Слънцето – омъжени за банкови чиновници, получаващи четиресет хиляди лири месечно; наблюдавах последните полинезийки в Хавай, които в сърцето на Тихия океан, вече с американско гражданство, мечтаят да направят кариера в Ню Йорк. Но никоя от тях не приличаше на другите.

По света има жени, живеещи и днес зад гъстата мъгла на булото, освен було то е и чаршаф, покриващ ги от главата до петите като покров: за да ги скрие от всеки един, който не е съпруг, дете или слуга без плътска нужда. Този чаршаф, наричан пурда, бурка, пуши, куле или джелаба, има две дупки на височината на очите или пък гъста мрежичка, висока два и широка шест сантиметра, през тези дупки или мрежичка се виждат хората и небето: точно както през решетките на някой затвор. Затворът се простира от Атлантическия до Индийския океан и минава през Мароко, Алжир, Нигерия, Либия, Египет, Сирия, Ливан, Ирак, Иран, Йордания, Саудитска Арабия, Афганистан, Пакистан, Индонезия: светът на исляма. И макар целият ислям да ври и кипи заради противопоставящия му се прогрес, отредените за жените правила са непоклатими от векове: мъжът е техен господар и повелител, а те са дотолкова безполезни създания, че когато се раждат, понякога дори не ги вписват в регистъра на населението. Често нямат фамилно име и лична карта, тъй като е забранено да ги фотографират, и никоя от тях не познава значението на онази странна дума, наричана на Запад любов. На мъжа, който я взима за съпруга, даже за една от съпругите си, жената бива продадена с договор, по същия начин се продава крава или камила, а тя не може да го избира или отхвърля, както и да го види, преди той да влезе в спалнята и да я сграбчи: като малката булка без име, адрес или глас, която видях в Карачи в нощта на нейната сватба.

Бях пристигнала в Карачи, за да пиша за жените мюсюлманки. В десет вечерта се намирах в градината на хотел „Лъкжъри Бийч“, когато я видях. Отначало не проумях, че е жена, защото отдалече съвсем не изглеждаше такава: искам да кажа жена с лице, тяло, две ръце и два крака. Приличаше на бездушен предмет, на чуплив и безформен пакет, който облечените в бяло мъже изключително предпазливо водеха към изхода, сякаш се страхуваха да не го повредят. Подобно на статуите, които откриваме тържествено по градските площади на Запад, по пакета се

спускаше каскада от плат и платът беше ярък, кървавочервен, пресичан от бродерии в сребърно и златно, проблясващи безрадостно под светлината от увесените на палмите лампи. Не се виждаше нищичко освен това червено със сребърно и златно. Нямаше нито ръце, нито крака, нито фигура, наподобяваща очертанията на някое създание: и въпреки това се придвижваше бавно, като ларва, пропълзяваща в дупка, без да знае какво я очаква там вътре. Зад пакета вървеше кръглолик младеж с гирлянда от цветя и сако от златиста дамаска, както и панталоните, тесни на бедрата и глезените според обичая на пакистанците и индийците. Следваха други мъже, някои облечени като него, но в бяло, а други – по европейски. Накрая вървяха няколко жени в сари и кортежът преминаваше без звук, без приказки или усмивки, липсваше музика: като на погребение. Само кръжащите над пакета гарвани грачеха, но той не им обръщаше внимание, като всеки пакет, който не вижда и не чува.

– Какво е това? – попитах стоящия до мен пакистанец.

– А, нищо. Една жена.

– И какво прави?

– Ами нищо, омъжва се.

– Познавате ли я? – полюбопитствах.

– Разбира се, нали съм поканен. Отивам с тях в къщата им.

– Може ли да дойда с Вас? Моля Ви, нека Ви придружа!

– Невъзможно! Мюсюлманската сватба е нещо лично и журналисти не се допускат. Още повече фотографии.

После размисли. Господин Зараби Ахмед Хасан беше един много вежлив пакистанец, дипломиран в Кеймбридж, и му харесваше да постъпва безразсъдно, само и само да помогне на хората.

– Добре, ще дойдете с мен, но при едно условие: да не публикувате името на младоженеца, нито адреса му.

– Нито пък тези на булката – обещах.

– Това няма значение – каза пакистанецът. – За младоженката не се отнася.

Едва-едва, с походката си на изплашена ларва, червеният пакет беше стигнал до пътя.

– Защо пристъпва така, да не би да е спяла? – попитах.

– Не, но е със затворени очи.

– И защо ги е затворила?

– Защото не трябва да вижда съпруга си – отговори пакистанецът.

Корените на омразата

– Не го ли е виждала вече?

– Не, никога. Вместо нея са го видели родителите ѝ.

Женихът се качи в първата кола. Беше свалил гирляндата от цветя, изглеждаше много млад и доволен. Придружителят ми обясни, че и той не познава булката, но е видял нейна фотография и се надява да му хареса. Ако пък се разочарова, лесно би могъл да се ожени за друга жена: пари не му липсват. Червеният пакет беше натоварен във втората кола, няколко жени седнаха до нея. Поканените, включително фотографът и аз, се настанихме в останалите коли и никой не попита кои сме и какво искаме: пакистанецът беше казал, че сме негови приятели от Кеймбридж, малко шури. Автомобилният кортеж потегли. Пътувахме около половин час в тъмнината. После спряхме пред една модерна къща, още прясно боядисана и всички слязохме, докато някой обикаляше с една коза около младоженеца, за да му пожелае благоденствие. Вътре в къщата почти липсваха мебели, както в повечето мюсюлмански къщи, навсякъде имаше рогозки. На първия етаж, сгушен върху една от рогозките и заобиколен от утешаващи го с тайнствени думи жени, се намираше пакетът: тоест младоженката.

Държеше главата си на коленете и най-накрая се разбираше, че е жена, тъй като от всичкото онова червено, инкрустирано със злато и сребро, се подаваха две крачета с лакирани в червено нокти, стъпалата боядисани също в червено. Между коленете висеше мъничка ръка, ноктите и дланта ѝ – също в червено. Плачеше и при всяко хълцане раменете се повдигаха и се отпускаха като ридание на ранено животно. Така свита на земята изглеждаше много дребна, идваше ти да направиш нещо за нея, например да ѝ помогнеш да избяга.

– Искате ли да я видите? – попита ме пакистанецът.

– Да, бих искала да я видя, ако не досаждам – отговорих.

– Че какво досаждане е това, тя е само една жена – отговори ми той.

После каза на жените да открият лицето на булката, за да го погледнем. Те повдигнаха булото, но не зърнах чертите ѝ веднага, защото тя притискаше глава към коленете. Тогава една от жените мушна ръката си между главата и коленете ѝ, хвана я за брадичката и я повдигна, докато най-накрая го видях.

Лице на дете, мургаво и силно гримирано, но толкова незряло, че тя изглеждаше като дете, гримирано като жена заради играта на възрастни. Казаха ми, че е петнайсетгодишна. Клепките ѝ бяха стиснати, намазани

със сребрист прах. Между дългите, гъсти мигли бавно се прокрадваше една сълза.

– Кажете ѝ, че няма смисъл да плаче – посъветва ме пакистанецът. – Била е в лицей и разбира английски.

Коленичих на рогозката и казах на момичето, че няма смисъл да плаче. Уверих я, че съм видяла младоженеца, той е красив и изглежда любезен.

Тя размърда устни, натежали от тъмното червило, изглеждаше че иска да каже нещо, но не го каза. Затова пък се обърна към една от жените и прошепна няколко думи на пакистански.

– Какво каза? – попитах.

– Попита дали младоженецът наистина има любезен вид – преведе жената.

– Да, наистина изглежда много любезен – потвърдих. – Сигурна съм, че ще се влюби много във Вас и ще Ви обича силно.

Този път младоженката сякаш не ме разбра и пак прошепна нещо в ухото на същата жена. Отново я попитах какво е казала.

– Попита ме какво означава – обясни през смях жената, сякаш бях казала някаква смехория.

– Искате да каже, че той ще ти направи много деца – намеси се пакистанецът. После се отдалечи, защото булката трябваше да отиде в спалнята, за да чака младоженеца.

Спалнята беше единствената напълно мебелирана стая в цялата къща. Заради модерните си разбирания младоженецът беше купил европейски мебели, лакиран махагон с огледала и пластмасови дръжки. Леглото – застлано със сини чаршафи и червена атлазена кувертюра. По средата имаше американска кукла, от онези, които се купуват в магазините на веригата *Мейсис* за петнайсет долара. Младоженката, едва ли не вдигната на ръце и поставена близо до куклата, сякаш трябваше да си играе с нея. Свалиха тежкото було от нея и се видяха дрехите за тържеството: червен атлазен панталон и наметка от същия плат и цвят. Беше много красива и когато най-накрая повдигна подпухналите си клепащи, очите ѝ също ми се сториха красиви: изпълнени с толкова примирение и боязън. Вече не плачеше, дори се усмихваше леко, но когато свежървата каза на всички жени да излязат и я остави сама в мрака, седнала на леглото да чака невидяния си досега съпруг, тя отново се разхълца.